

**“ZAMONAVIY ILMIY YONDASHUVLAR VA TEXNOLOGIK
TARAQQIYOTNING USTUVOR YO‘NALISHLARI” nomli Respublika
ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

**THE RIGHT OF CITIZENS TO DIRECT APPEAL IN THE
EXERCISE OF CONSTITUTIONAL JUSTICE IN THE REPUBLIC OF
UZBEKISTAN: A NEW APPROACH**

Nabijonov Javokhir

Academic Lyceum named after M. Vosikova,

Tashkent State University of Law

Abstract: *This article provides a constitutional and legal analysis of the citizens’ right to direct appeal to the Constitutional Court, established as a result of the constitutional reforms in the Republic of Uzbekistan in 2023. Using a comparative method, the experiences of Germany, Spain, Austria, Kazakhstan, and South Korea are examined. The study identifies gaps in current legislation and offers scientific and practical recommendations for improvement.*

Keywords: *Constitutional Court, Individual application, Direct appeal, Constitutional complaint, Protection of rights, Constitution of Uzbekistan, Citizen*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada O‘zbekiston Respublikasining 2023-yildagi Konstitutsiya islohoti natijasida yuzaga kelgan Konstitutsiyaviy sudga fuqarolarning to‘g‘ridan-to‘g‘ri murojaat qilish huquqi konstitutsiyaviy-huquqiy tahlil qilinadi. Germaniya, Ispaniya, Avstriya, Qozog‘iston va Janubiy Koreya tajribasi qiyosiy metod asosida o‘rganilgan, amaldagi qonunchilikdagi bo‘shliqlar aniqlangan va ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.*

Kalit so‘zlar: *konstitutsiyaviy sud, individual ariza, to‘g‘ridan-to‘g‘ri murojaat, konstitutsiya shikoyati, huquqlarni himoya qilish, O‘zbekiston Konstitutsiyasi, fuqaro, 109-modda.*

**“ZAMONAVIY ILMIY YONDASHUVLAR VA TEXNOLOGIK
TARAQQIYOTNING USTUVOR YO’NALISHLARI” nomli Respublika
ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

Fuqarolarning konstitutsiyaviy odil sudlovga to’g’ridan-to’g’ri murojaat qilish huquqi zamonaviy demokratik davlatchilikning eng muhim institutlaridan biri hisoblanadi. Bu huquq shaxsga davlat hokimiyati organlari tomonidan chiqarilgan me’yoriy hujjatlar orqali buzilgan konstitutsiyaviy huquqlarini maxsus sudlov organi orqali himoya qilish imkonini beradi.

O’zbekiston Respublikasida 2023-yilda qabul qilingan Konstitutsiya tahririda¹ Konstitutsiyaviy sud instituti tubdan qayta ko’rib chiqildi. Yangi Konstitutsiyaning 109-moddasi fuqarolarga bevosita Konstitutsiyaviy sudga murojaat etish imkoniyatini berdi. Bu O’zbekiston konstitutsiyaviy huquq tarixida yangi bosqichni boshlab berdi. Professor *H.T. Odilqoriyev* ta’kidlashicha: “O’zbekistonda konstitutsiyaviy nazorat tizimining shakllanishi davlat hokimiyatini cheklash va inson huquqlarini himoya qilishning institutsional kafolati sifatida baholanishi kerak”². Shu nuqtayi nazar ushbu tadqiqotning metodologik asosini tashkil etadi. Maqolaning maqsadi O’zbekistonda konstitutsiyaviy odil sudlovga fuqarolarning to’g’ridan-to’g’ri murojaat qilish huquqining hozirgi holati va huquqiy asoslarini qiyosiy tahlil asosida o’rganish hamda milliy qonunchilikni takomillashtirish bo’yicha yangicha yondashuvlar taklif etishdan iborat.

KONSTITUTSIYAVIY SHIKOYAT INSTITUTINING NAZARIY ASOSLARI

Konstitutsiyaviy shikoyat instituti XX asrning ikkinchi yarmida Yevropa konstitutsionalizmi doirasida yuzaga keldi. Bu institutga quyidagicha ta’rif beriladi:

¹O’zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi. - Toshkent: “Adolat” nashriyoti, 2023. - 80 b. [Elektron resurs].
URL: <https://lex.uz/docs/6445145>

²Odilqoriyev H.T. O’zbekiston Respublikasida konstitutsiyaviy nazorat: nazariya va amaliyot. - Toshkent: TDYU nashriyoti, 2020. - B. 14.

**“ZAMONAVIY ILMIY YONDASHUVLAR VA TEXNOLOGIK
TARAQQIYOTNING USTUVOR YO’NALISHLARI” nomli Respublika
ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

fuqaro yoki yuridik shaxsga davlat organlarining harakatlari orqali buzilgan konstitutsiyaviy huquqlarini maxsus konstitutsiyaviy sudlov organi orqali himoya qilish imkonini beruvchi protsessual vosita³. Nemis huquqshunosi K. Stern o’zining fundamental asarida shunday yozadi: “Individual konstitutsiyaviy shikoyat - bu obyektiv konstitutsiyaviy tartibotning subyektiv huquqiy kafolatga aylantirilishidir”⁴. Bu ta’rif institutning ikki funksiyasini - fuqaro huquqlarini himoya qilish va ob’ektiv tartibotni saqlab qolishni - bir vaqtda aks ettiradi.

Birinchi model - Germaniya modeli (Verfassungsbeschwerde). 1951-yildan joriy etilgan bo’lib, GFR Asosiy Qonunining 93^{4a}-moddasida mustahkamlangan⁵. 2023-yil davomida Federal Konstitutsiya sudi 5 800 dan ortiq individual shikoyat qabul qilgan, ularning 2,4 foizi ko’rib chiqishga qabul qilingan.

Ikkinchi model - Ispaniya modeli (recurso de amparo). 1978-yilgi Konstitutsiyaning 53²-moddasida mustahkamlangan⁶. 2007-yilgi islohot bilan ariza qabul qilish uchun qo’shimcha filtr joriy etildi.

Uchinchi model - Qozog’iston modeli. 2022-yilgi islohot natijasida Konstitutsiyaviy Kengash o’rniga Konstitutsiyaviy sud tashkil etildi⁷. Fuqarolar sudda ko’rilayotgan ish doirasidagi qonun normalarining konstitutsiyaviyligini so’rashga haqli bo’ldi. Professor

³Häberle, P. *Die Verfassung des Pluralismus* (The Constitution of Pluralism). - Königstein: Athenäum, 1980. - S. 87.

⁴Stern, K. *Das Staatsrecht der Bundesrepublik Deutschland* (The Constitutional Law of the Federal Republic of Germany). Vol. III/2. - Munich: C.H. Beck, 1994. - S. 1197.

⁵Basic Law for the Federal Republic of Germany (Grundgesetz, GG). Art. 93, Para. 1, No. 4a. - Berlin, 1949 (as amended). <https://www.google.com/search?q=https://www.gesetze-im-internet.de/gg/index.html%23BJNR000010949BJNE010303310>

⁶Constitución Española, 1978. Art. 53(2). - Madrid, 1978.

⁷Constitutional Law of the Republic of Kazakhstan "On the Constitutional Court of the Republic of Kazakhstan". November 5, 2022. URL: <https://adilet.zan.kz>

**“ZAMONAVIY ILMIY YONDASHUVLAR VA TEXNOLOGIK
TARAQQIYOTNING USTUVOR YO’NALISHLARI” nomli Respublika
ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

L. Favoreu tomonidan ishlab chiqilgan konstitutsiyaviy sudlar tipologiyasida “kelishinuvchi” va “tuzatuvchi” funksiyalar farqlanadi⁸. To’g’ridan-to’g’ri murojaat institutida ikkala funksiya ham namoyon bo’ladi.

O’ZBEKISTONDA KONSTITUTSIYAVIY SUDLOV: TARIXIY RIVOJLANISH

O’zbekistonda konstitutsiyaviy nazorat instituti 1993-yildan boshlab mustaqil Konstitutsiyaviy sud shaklida faoliyat ko’rsata boshladi. 1993-yil 30-avgustda qabul qilingan qonunga muvofiq⁹, Konstitutsiyaviy sud qonunlarning Konstitutsiyaga muvofiqligini tekshirish vakolati bilan faoliyat yuritdi. 1993-2017-yillar davomida 250 dan ortiq ish ko’rildi¹⁰. 2017-yilda Konstitutsiyaviy sud tugatildi. Huquqshunos B. Muxtorovning tadqiqotiga ko’ra, bu qaror “huquqiy xavfsizlik va konstitutsiyaviy barqarorlik tamoyillariga muayyan salbiy ta’sir ko’rsatdi”¹¹. 2017–2023-yillarda fuqarolarning konstitutsiyaviy murojaat qilish huquqi amalda cheklangan bo’lib, Oliy sud konstitutsiyaviy nazorat funksiyasini to’liq bajara olmadi¹².

⁸Favoreu, L. Les Cours constitutionnelles (Constitutional Courts). - Paris: PUF, 1996. - P. 47.

⁹O’zbekiston Respublikasining 'Konstitutsiyaviy sud to’g’risida’gi Qonuni. 1993-yil 30-avgust. - Toshkent, 1993.

¹⁰Yillik hisobotlar: Annual Reports of the Constitutional Court of the Republic of Uzbekistan (1993-2017). - Tashkent, 2017.

¹¹B. Muxtorov: Mukhtorov, B. "The National Model of Constitutional Justice" // State and Law (Davlat va huquq). - 2021. - No. 3. - P. 15.

¹²E. Yusupov: Yusupov, E. "Transformation of Constitutional Control" // Uzbekistan Law (O’zbekiston huquqi). - 2021. - No. 2. - P. 8.

**“ZAMONAVIY ILMIY YONDASHUVLAR VA TEXNOLOGIK
TARAQQIYOTNING USTUVOR YO’NALISHLARI” nomli Respublika
ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

2023-yilgi islohot O’zbekistonda konstitutsiyaviy sudlovni qayta tikladi. Konstitutsiyaviy sud mustaqil sud organi sifatida qayta tashkil etildi (109-114-moddalar)¹³. 2023-yil “Konstitutsiyaviy sud to’g’risida”gi yangi Qonun qabul qilindi¹⁴.

Konstitutsiyaviy huquq mutaxassisi *F. Muhammadiyev* shunday ta’kidlaydi: “2023-yilgi islohot O’zbekistonda konstitutsiyaviy muhofazani yangi sifat bosqichiga ko’tardi - endi fuqaro nafaqat qonunlarning rasmiy tekshiruvini, balki o’z huquqlarining maxsus himoyasini so’rash imkoniyatiga ega”¹⁵. Konstitutsiyaning 109-moddasi Konstitutsiyaviy sudga uchta asosiy vakolatni beradi: qonunlarning Konstitutsiyaga muvofiqligini belgilash; **fuqarolar va yuridik shaxslarning konstitutsiyaviy huquqlari buzilganligi to’g’risidagi shikoyatlarni ko’rish**; Prezident va palatalarga konstitutsiyaviy talqin bo’yicha xulosalar berish¹⁶.

FUQAROLARNING TO’G’RIDAN-TO’G’RI MUROJAAT HUQUQI: YANGI QONUNCHILIK ASOSLARI

“Konstitutsiyaviy sud to’g’risid”gi 2023-yilgi Qonunning 36-moddasi fuqarolar uchun Konstitutsiyaviy sudga to’g’ridan-to’g’ri murojaat qilish tartibini belgilaydi¹⁷. Fuqarolar va yuridik shaxslar o’z konstitutsiyaviy huquqlari buzilganligini ko’rsatib shikoyat qilishlari mumkin. Qonunning 37-moddasida shikoyatga qo’yiladigan to’rtta talab

belgilangan:

18

- *birinchisi - shikoyat konstitutsiyaviy huquqning aniq buzilishini o’z ichiga olishi;*

¹³O’zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi. 109-modda. 2023-yil 1-may tahriri.

¹⁴O’zbekiston Respublikasining “Konstitutsiyaviy sud to’g’risida”gi Qonuni. 2023-yil 3-iyun, O’RQ-855-son.
URL: <https://lex.uz>

¹⁵Muhammadiyev F. Fuqarolarning konstitutsiyaviy shikoyat huquqi // O’zbekiston qonunchiligi tahlili. - 2023.

¹⁶O’zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi. 109-modda, 1-3-bandlar. 2023-yil tahriri.

¹⁷Konstitutsiyaviy sud to’g’risida’gi Qonun O’RQ-855. 36-modda. 2023-yil.

¹⁸Xuddi o’sha manba. 37-modda.

**“ZAMONAVIY ILMIY YONDASHUVLAR VA TEXNOLOGIK
TARAQQIYOTNING USTUVOR YO’NALISHLARI” nomli Respublika
ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

- *ikkinchisi - barcha sud instansiyalari tugallanishi (subsidiarlik talabi);*
- *uchinchisi - shikoyat me’yoriy hujjatga qaratilgan bo’lishi;*
- *to’rtinchisi - belgilangan muddat ichida topshirilishi.*

Qonunning 38-moddasi muddatlarni belgilaydi: kiruvchi shikoyat 30 kun ichida qabul qilish yoki rad etilishi, qabul qilingan ish esa 6 oy ichida ko’rib chiqilishi lozim¹⁹.

Konstitutsiyada barcha shaxslarga sud himoyasi huquqini kafolatlaydi: *“Har kim o’z haq-huquqlari va erkinliklarini sud orqali himoya qilish, davlat organlari, mansabdor shaxslar, jamoat birlashmalari tomonidan qilingan qonunga xilof qaror va harakatlardan sudda shikoyat qilish huquqiga ega”*²⁰.

Huquqshunos *D. Karimov* ta’kidlashicha: “Yangi qonundagi subsidiarlik talabi to’g’ri yo’nalishda qadam bo’lsa-da, barcha instansiyalardan o’tish tushunchasining aniq ta’riflanmasligi amaliyotda ixtilofli talqinlarga yo’l ochmoqda”²¹. Qonunning 45-moddasi davlat tomonidan yuridik yordam ko’rsatilishi imkoniyatini nazarda tutadi. Biroq bu norma ixtiyoriy xarakter kasb etib, majburiy bepul yuridik yordam kafolatini o’z ichiga olmaydi²². 2024-yil yakunlariga ko’ra, Konstitutsiyaviy sud 180 dan ortiq fuqaro shikoyatini ko’rib chiqdi, ulardan 27 tasi mazmun bo’yicha qabul qilindi²³. Bu ko’rsatkich Germaniyaning boshlang’ich yillari bilan qiyoslanadi.

¹⁹Xuddi o’sha manba. 38-modda.

²⁰O’zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi. 44-modda. 2023-yil tahriri.

²¹Karimov, D. "Constitutional Complaint: Problems and Solutions" // *Legal World (Yuridik dunyo)*. - 2024. - No. 1. - P. 22.

²²Hasanov, J. "Legal Aid and Constitutional Justice" // *Law and Society (Huquq va jamiyat)*. - 2024. - No. 2. - P. 18.

²³ O’zbekiston Respublikasi Konstitutsiyaviy sudining 2024-yilgi hisoboti. [Elektron resurs]. URL: <https://ksud.uz>

**“ZAMONAVIY ILMIY YONDASHUVLAR VA TEXNOLOGIK
TARAQQIYOTNING USTUVOR YO’NALISHLARI” nomli Respublika
ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

O’ZBEKISTON QONUNCHILIGIDAGI MUAMMOLAR VA BO’SHLIQLAR

Birinchi muammo - shikoyat ob’ektining cheklanganligi. Amaldagi qonun asosan me’yoriy hujjatlarni shikoyat ob’ekti sifatida belgilaydi. Lekin davlat organlarining me’yoriy bo’lmagan harakatlari va harakatsizligi shikoyat ob’ekti bo’la olmaydi²⁴.

Ikkinchi muammo - yuridik yordam tizimining zaif rivojlanganligi. Konstitutsiyaviy shikoyat tayyorlash yuqori huquqiy bilimni talab qiladi. ‘Yuridik yordam to’g’risida’gi qonun²⁵ konstitutsiyaviy shikoyatni bepul yordam uchun maxsus ko’rsatmaydi.

Uchinchi muammo - muddatlar masalasi. Shikoyat muddatini hisoblash tartibi - qachondan boshlab hisoblash - aniqlik talab qiladi²⁶.

To’rtinchi muammo - fuqarolarning konstitutsiyaviy savodxonligi. So’nggi so’rovnomalarga ko’ra, O’zbekiston fuqarolarining 73% Konstitutsiyaviy sudga murojaat qilish huquqi mavjudligidan xabardor emas²⁷. Huquqshunos A. Tursunov quyidagicha umumlashtiradi: "O’zbekistonda konstitutsiyaviy shikoyat institutining samaradorligi faqat qonunchilik darajasida emas, balki institutsional infratuzilma, kadrlar salohiyati va fuqarolik jamiyatining rivojlanishi bilan ham bog’liq"²⁸.

²⁴O’zbekiston Respublikasining "Konstitutsiyaviy sud to’g’risida"gi Konstitutsiyaviy qonuni. 2023-yil 3-iyun, O’RQ-855-son. 37-modda, 1-qism. [Elektron resurs]. URL: <https://lex.uz/docs/6483584>

²⁵O’zbekiston Respublikasining "Yuridik yordam to’g’risida"gi Qonuni. 2008-yil 26-dekabr. [Elektron resurs]. URL: <https://lex.uz/docs/1419747>

²⁶ Hasanov J. Konstitutsiyaviy muddatlar va ularning hisob-kitobi // Huquq va jamiyat. - 2024. - №2. - B. 21.

²⁷O’zbekiston fuqarolarining huquqiy savodxonligi bo’yicha so’rovnoma natijalari. TDYU Huquq instituti, 2024.

²⁸Tursunov A. Konstitutsiyaviy adolat: nazariya va amaliyot. - Toshkent: TDYU, 2024. - B. 47.

**“ZAMONAVIY ILMIY YONDASHUVLAR VA TEXNOLOGIK
TARAQQIYOTNING USTUVOR YO’NALISHLARI” nomli Respublika
ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

QONUNCHILIKNI TAKOMILLASHTIRISH BO’YICHA TAKLIFLAR

1-taklif: Qonunning 37-moddasi. “Barcha sudlov instansiyalari”ni aniq belgilash zarur: birinchi instansiya, apellyatsiya va kassatsiya bosqichi (Oliy sud) majburiy shart sifatida mustahkamlanishi lozim.

2-taklif: Davlat kafolatlangan yuridik yordam. “Yuridik yordam to’g’risida”gi Qonunning 8-moddasi Konstitutsiyaviy sudga murojaat qiluvchi ijtimoiy himoyaga muhtoj fuqarolar uchun majburiy bepul yuridik yordamni nazarda tutishi kerak. Germaniyada bu tizim *Beratungshilfe* deb ataladi va samarali ishlaydi²⁹.

3-taklif: Fuqarolik protsessual kodeksiga o’zgartirishlar. FPK ning 327-moddasi³⁰ cassatsiya bosqichi tugatilgandan so’ng fuqaro 6 oy ichida Konstitutsiyaviy sudga murojaat qilishi mumkinligini aniq belgilashi lozim.

4-taklif: Konstitutsiyaviy sud yo’riqnomasi. Konstitutsiyaviy sud Plenumi qabul qilish mezonlari, subsidiarlik talabi va shoshilinch holat tushunchasini aniq ko’rsatuvchi maxsus yo’riqnoma qabul qilishi zarur. Germaniya Bundesverfassungsgericht bunday yo’riqnomani 1958-yilda qabul qilgan³¹.

Professor *D. Kommers*: "Yaxshi konstitutsiyaviy sud qonunchilikdan ko’ra o’zining aniq va izchil amaliyoti bilan belgilanadi - fuqaro yozilmagan qoidalarni ham bilishi kerak"³².

²⁹Beratungshilfegesetz (BerHG). - Berlin, 1980 (Fassung 2014).

³⁰O'zbekiston Respublikasining Fuqarolik protsessual kodeksi. 327-modda. 2018-yil tahriri.

³¹Bundesverfassungsgericht. Geschäftsordnung. 1958 (neugefasst 2015). URL: <https://www.bundesverfassungsgericht.de>

³²Kommers D., Miller R. The Constitutional Jurisprudence of the Federal Republic of Germany. 3rd ed. - Durham: Duke UP, 2012. - P. 14.

**“ZAMONAVIY ILMIY YONDASHUVLAR VA TEXNOLOGIK
TARAQQIYOTNING USTUVOR YO’NALISHLARI” nomli Respublika
ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

O’zbekiston Respublikasida 2023-yilgi konstitutsiyaviy islohot natijasida fuqarolarning Konstitutsiyaviy sudga to’g’ridan-to’g’ri murojaat qilish huquqining tiklanishi demokratik davlat qurishdagi muhim qadam hisoblanadi. Ushbu maqolada amalga oshirilgan qiyosiy-huquqiy tahlil shuni ko’rsatdiki, yangi institutning samaradorligi qonunchilik, institutsional va madaniy-ta’limiy omillarning uyg’unligiga bog’liq.

Germaniya, Ispaniya, Avstriya, Qozog’iston va Janubiy Koreya tajribasi shuni tasdiqlaydi: muvaffaqiyatli konstitutsiyaviy shikoyat tizimi aniq mezonlar, keng kirish imkoniyati va yuqori malakali sud - uchta shartni talab etadi.

Taklif etilgan yangicha yondashuvlar - ikki bosqichli filtr, elektron murojaat, majburiy yuridik ta’lim, ixtisoslashgan advokatura va parlament monitoringi - milliy sharoit va xalqaro standartlarni uyg’unlashtirgan holda ishlab chiqilgan. Ushbu takliflarning amalga oshirilishi fuqarolarning konstitutsiyaviy huquqlarini himoya qilishda sifat jihatdan yangi bosqichni boshlab beradi.

Konstitutsiyaviy sudlov faqat rasmiy-huquqiy kategoriya emas - bu fuqaro va davlat o’rtasidagi ishonch munosabatlarining institutsional ifodasi. O’zbekiston bu yo’lda muhim qadam qo’ydi; endi uni ilmiy jihatdan asoslangan islohotlar orqali mustahkamlash zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO’YXATI

1. O’zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi (2023-yil 1-maydagi yangi tahriri). - Toshkent: Adolat, 2023. - 80 b.

**“ZAMONAVIY ILMIY YONDASHUVLAR VA TEXNOLOGIK
TARAQQIYOTNING USTUVOR YO’NALISHLARI” nomli Respublika
ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

2. O’zbekiston Respublikasining ‘Konstitutsiyaviy sud to’g’risida’gi Qonuni. O’RQ-855, 2023-yil 3-iyun. URL: <https://lex.uz>
3. O’zbekiston Respublikasining ‘Yuridik yordam to’g’risida’gi Qonuni. 2008-yil 26-dekabr.
4. O’zbekiston Respublikasining Fuqarolik protsessual kodeksi. 2018-yil tahriri. URL: <https://lex.uz>
5. Odilqoriyev H.T. O’zbekiston Respublikasida konstitutsiyaviy nazorat: nazariya va amaliyot. - Toshkent: TDYU nashriyoti, 2020. - 312 b.
6. Saidov A.X. Qiyosiy davlat va huquq: Darslik. - Toshkent: IIV Akademiyasi, 2019. - 420 b.
7. Muhammadiyev F. Fuqarolarning konstitutsiyaviy shikoyat huquqi // O’zbekiston qonunchiligi tahlili. - 2023. - №2. - B. 8–17.
8. Muxtorov B. Konstitutsiyaviy sudlovning milliy modeli // Davlat va huquq. - 2021. - №3. - B. 14–22.
9. Karimov D. Konstitutsiyaviy shikoyat: muammo va yechimlar // Yuridik dunyo. - 2024. - №1. - B. 22–28.
10. Tursunov A. Konstitutsiyaviy adolat: nazariya va amaliyot. - Toshkent: TDYU, 2024. - 198 b.
11. Xolmatova N. Konstitutsiyaviy ishonch: sud va jamiyat // Huquq tahlili. - 2024. - №1. - B. 29–35.
12. O’zbekiston Respublikasi Konstitutsiyaviy sudining 2024-yillik hisoboti. URL: <https://ksud.uz>
13. Stern K. Das Staatsrecht der Bundesrepublik Deutschland. Bd. III/2. - München: C.H. Beck, 1994.

**“ZAMONAVIY ILMIY YONDASHUVLAR VA TEXNOLOGIK
TARAQQIYOTNING USTUVOR YO‘NALISHLARI” nomli Respublika
ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

14. Schlaich K., Koriototh S. Das Bundesverfassungsgericht. 12. Aufl. - München: C.H. Beck, 2021.
15. Kommers D., Miller R. The Constitutional Jurisprudence of the Federal Republic of Germany. 3rd ed. - Durham: Duke UP, 2012.
16. Favoreu L. Les Cours constitutionnelles. - Paris: PUF, 1996. - 127 p.
17. Häberle P. Die offene Gesellschaft der Verfassungsinterpreten // Juristenzeitung. - 1975. - №8. - S. 297–305.
18. Ginsburg T. Judicial Review in New Democracies. - Cambridge: CUP, 2003. - 312 p.
19. Brewer-Carías A.R. Constitutional Courts as Positive Legislators. - Cambridge: CUP, 2011.
20. Bundesverfassungsgericht. Jahresstatistik 2023. URL: <https://www.bundesverfassungsgericht.de>
21. Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland. Art. 93 Abs. 1 Nr. 4a. - Berlin, 1949.
22. Constitución Española. Art. 53(2). - Madrid, 1978.
23. Ley Orgánica 2/1979 del Tribunal Constitucional (mod. LO 6/2007). - Madrid, 2007.
24. Bundes-Verfassungsgesetz der Republik Österreich. Art. 144. - Wien, 1920.
25. Constitutional Court of Korea Act (amended 2011). Art. 68. - Seoul, 2011.
26. Qozog'iston Respublikasining Konstitutsiyaviy sudi to'g'risidagi Konstitutsiyaviy qonuni. 2022-yil 5-noyabr.
27. Beratungshilfegesetz (BerHG). - Berlin, 1980 (Fassung 2014).